

Rajavartiolaitoksen esikunta

01.10.2015

Liikenne- ja viestintäministeriö

Hallituksen esitys merilain muuttamisesta ja IMO-yleissopimusten liitteiden muutosten hyväksymisestä

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt sisäministeriöltä ja Rajavartiolaitokselta lausuntoa hallituksen esityksestä merilain (674/1994) muuttamisesta sekä Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) yleissopimusten liitteiden muutosten hyväksymisestä ja laiksi sopimusmuutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Esityksessä ehdotetaan muun muassa, että merilain aluksen päiväkirjoja koskevat säännökset uudistettaisiin ja mahdollistettaisiin päiväkirjan pitäminen sähköisessä muodossa. Merilakiin ehdotetaan myös lisättäväksi säännökset onnettomuuksista ja vaaratilanteista ilmoittamisesta Liikenteen turvallisuusvirasto Trafille. Rajavartiolaitoksen esikunta toimii samalla sisäministeriön rajavartio-osastona, jolle lausunnon antaminen asiassa on sisäministeriössä vastuutettu. Sisäministeriön ja Rajavartiolaitoksen lausuntona todetaan asiassa seuraavaa:

Esityksen yleisperustelujen Nykytilaa koskevassa kohdassa 1.1.2 selostetaan aluksen käytön yhteydessä tapahtuneista onnettomuuksista ja vaaratilanteista ilmoittamista siten, että siinä luetellaan eri säädöksissä olevia säännöksiä, joissa säädetään ilmoitusvelvollisuus. Kohtaan tulisi lisätä maininta myös aluksen päällikölle merilain 6 luvun 11 a §:ssä säädetystä velvollisuudesta merihädän vaarasta ilmoittamiseen meripelastuskeskukselle tai meripelastuslohkokeskukselle taikka muulle asianomaisella alueella etsintä- ja pelastustointa johtavalle yksikölle, joka puuttuu luetteloinnista.

Merilain 18 luvussa säädetään alusten päiväkirjojen pitämisestä ja ehdotus mahdollisuudesta pitää päiväkirjaa myös sähköisessä muodossa on kannatettava. Lisäksi velvollisuus jatkossa pitää aluksella myös radiopäiväkirjaa hätä-, pika- ja varoitusliikenteestä on tarpeen aluksella tapahtuneen

radioliikenteen todentamiseksi jälkikäteen. Mainitun luvun 5 §:ssä säädettäisiin päiväkirjoihin sisältyvien arkaluonteisten henkilötietojen kuten laivaväkeen kuuluvan tai aluksella matkustajana olevan terveydentilaa koskevien tietojen luovuttamisesta. Rajavartiolaitoksella on johtavana meripelastusviranomaisena meripelastuslain (1145/2001) 13 §:n nojalla oikeus tallettaa meripelastusrekisteriin meripelastuksen vaaratilanteen johdosta tietoja hätäilmoituksen kohteena olevan tai vaaratilanteesta pelastetun henkilön terveydentilasta tai tällaiselle henkilölle suoritetuista hoitotoimenpiteistä. Tällaisten tietojen saamisen oikeudesta muun muassa varustamolta sekä muilta yksityisiltä yrityksiltä ja yhteisöiltä säädetään meripelastuslain 15 §:ssä. Mainitun tietojensaanti- ja tallettamisoikeuden on katsottava kattavan myös tietojen saamisen aluksen päiväkirjoista, mitä on edelleenkin pidettävä tarpeellisena ja perusteltuna. Näin ollen merilain 18 luvun tiedonsaantioikeutta koskevan 5 §:n 3 momenttiin tulisi joko selkeästi kirjoittaa tämä oikeus auki esimerkiksi muotoon "... jos se on tarpeen *meripelastuslaissa tarkoitettun meripelastustoimen vaaratilanteen tehtävien suorittamista varten*..." taikka vaihtoehtoisesti ottaa pykälään tätä koskeva viittaussäännös yllä mainittuun meripelastuslain mukaiseen tietojensaantioikeuteen.

Merilain 1 luvun 9 §:n mukaan merilakia sovelletaan muihin kuin kauppamerenkulkuun käytettäviin aluksiin vain, jos säännökset kulloinkin siihen soveltuvat. Merilain tarkoituksena on perinteisesti ollut säännellä kauppamerenkulkua ja jättää puolustusvoimien kuin myös Rajavartiolaitoksen alukset sotilaalliseen maanpuolustukseen käytettävinä valtionaluksina sääntelyn ulkopuolelle etenkin silloin kun niitä ei käytetä matkustajien tai lastin kuljettamiseen yleisessä liikenteessä. Tämä periaate on omaksuttu kauttaaltaan Suomen merenkulkua koskevissa säännöksissä kuten muun muassa alusturvallisuuden valvonnasta annetussa laissa (370/1995) sekä laissa laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta (1687/2009). Merilain 18 luvun meriselityksen antamista koskevia säännöksiä on vakiintuneesti tulkittu niin, että meriselitys on annettu merioikeudelle vain sellaisissa tapauksissa, jolloin puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen aluksen aiheuttaman merivaurion kuten yhteentörmäyksen toisena osapuolena on ollut muu kuin puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alus taikka kun osallisina muutoin on ulkopuolisia tahoja merilain 18 luvun 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Tulkintaa puoltaa myös se, että meriselitys on ennen kaikkea tarkoitettu yksityisoikeudellisten vastuukysymysten ratkaisemiseen tähtääväksi menettelyksi kauppamerenkulun tarpeita varten. Rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien aluksia koskevat näiden viranomaisten antamat omat sisäiset määräyksensä. Käytännössä vakavammassa vaara- ja onnettomuustilanteissa on suoritettu turvallisuustutkintalaissa (525/2011) tarkoitettu tutkinta yhteistyössä Onnettomuustutkintakeskuksen kanssa. Edellä mainitulta osin korostetaan sitä, ettei nykyistä käytäntöä tule muuttaa koskien Rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien aluksia, vaikkakin esityksessä ehdotetaan poistettavaksi merilain 18 luvun 15 §:n säännös meriselityksen antamisesta vapauttamisesta sellaisissa tapauksissa, joissa tapahtuma tutkitaan turvallisuustutkintalain mukaisesti. Näin ollen esitetäänkin harkittavaksi se, että tulisiko esityksen perusteluihin ottaa tätä koskeva asiaa selventävä maininta puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen alusten osalta.

Merilain 18 luvun uudeksi 15 §:ksi ehdotetaan säännöstä aluksen käytön yhteydessä tapahtuneesta onnettomuudesta ja vaaratilanteesta ilmoittamiseen Liikenteen turvallisuusvirastolle. Ehdotetun pykälän 3 momentissa viitattaisiin

onnettomuuksista ja vaaratilanteista ilmoittamiseen Onnettomuustutkintakeskukselle, jota noudatettaisiin erikseen. Samaan yhteyteen tulisi ottaa viittaussäännös velvollisuudesta ilmoittaa meripelastuslaissa tarkoitetuista vaaratilanteista meripelastuksen johtokeskukselle siten kuin meripelastuslain 10 §:n 1 momentissa säädetään. Lisäksi ehdotetussa 15 §:ssä tai sen perusteluissa tulisi myös viitata merilain 6 luvun 11 a §:n mukaiseen aluksen päällikön velvollisuuteen merihädän vaarasta ilmoittamiseen suoraan meripelastuskeskukselle, jota velvollisuutta ei mainitulla 18 luvun 15 §:n mukaisella ilmoituksella ole tarkoitus korvata. Meripelastustoimen vaaratilanteiden ilmoitusvelvollisuus on ensisijaisen tärkeä pitää selkeänä ilmoitusvelvollisuutena suoraan meripelastuskeskukselle, jotta merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseen ja pelastamiseen voidaan ryhtyä mahdollisimman nopeasti. Tällä menettelyllä pystytään varmistamaan se, että tieto mahdollisesta merihädän vaarasta kulkee heti ja viivytyksettä oikealle viranomaiselle ja myös virka-ajan ulkopuolella. Lisäksi ehdotetun 18 luvun 15 §:n osalta viitataan edellisessä kappaleessa Rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien alusten osalta esiin tuotuihin seikkoihin merilain säännösten soveltamisesta niihin.

Merilain 18 luvun uudessa 15 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, ettei viranomaisella olisi 15 §:n nojalla saadun tiedon perusteella ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin suunnittelemattoman tai tahattoman rikkomuksen johdosta, ellei kyse olisi törkeänä huolimattomuutena pidettävästä velvollisuuksien laiminlyömisestä tai rikoslaissa (39/1889) rangaistavaksi säädetystä menettelystä. Tässä kohdin termillä "Viranomaisella" tarkoitetaan Liikenteen turvallisuusvirastoa, jolle 15 §:ssä säädetty ilmoitus on tehtävä, minkä vuoksi sana viranomaisella esitetään korjattavaksi termiksi "Liikenteen turvallisuusvirasto", etenkin kun mainitun säännöksen ei voida olettaa estävän muita viranomaisia ryhtymästä niiden velvollisuudeksi ja tehtäväksi säädettyihin toimenpiteisiin. Todettakoon vielä että merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) 11 luvun 1 §:ssä säädetään velvollisuudesta ilmoittaa öljyvahingosta tai sen vaarasta meripelastuskeskukselle, hätäkeskukselle tai VTS-viranomaiselle. Mainitun lain 3 luvussa säädetään öljypäästömaksusta, joka määrätään tuottamuksesta riippumatta ns. ankaran vastuun periaatteen mukaisesti öljyn tai öljypitoisen seoksen päästokiellon rikkomisesta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Merilain 18 luvun uusien 15 ja 15 a §:n osalta tulisi avata niiden suhdetta viimeksi mainittuihin merenkulun ympäristönsuojelulain säännöksiin.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö
Kenraalimajuri

Ilkka Laitinen

Rajavartioliitarkastaja

Pertti Normia

